

volja u službi samodestrukcije i instrumentalizacije-božji inženjeri

Ignacio de Loyola: NAČELA JEZUITA, Mladost, Beograd, 1987.

nebojša kuzmanović

„Ko bi verovao da se sanjarski duh jednog don Kihota i politika jednog Makijavelija ikada mogu sjediniti, usmereni na isti cilj? Sjedjeni su u jezuitskom redu. Duh prema crkvi neprijateljski raspoloženog Makijavelija nigde se nije snažnije, iscrpnije, plodnije ispoljio kao ovde, gde je reč samo o interesima i moći crkve. Jezuitizam je crkveni makijavelizam.“¹

Za evropsku baštinu 16. stoljeće ima veoma veliki značaj. U kulturno–intelektualnoj sferi se razbuktava renesansa, u privrednoj nastaje „duh kapitalizma“, a u verskoj reformaciji. Reformatorske ideje u katoličanstvu unosi znameniti avgustinski fratar i profesor Univerziteta u Wittenbergu Martin Luter, 1517. godine, objavljuvajući 95 teza. Mada postoje mišljenja da je on svoje uverenje i tumačenje Jevangelija neometano iznosio već od 1512./13., te da ga je naučavao baš u krilu same Crkve, koja ga je poslije teretila zbog velikih prijestupa.²

Zahtevi za ukidanjem indulgencija,³ za smanjivanjem crkvenih poseda i bogatstva kardinala i biskupa, te za ograničavanjem svetovne vlasti pape naišli su na podršku onih koji su se zalagali za jednakost – sitno plemstvo i seljaštvo, a osobito na podršku onih koji su bili za liberalizam u privredi i trgovini – gradanski preduzetnici. Ovim zahtevima se pridodataje i teza o „univerzalnosti svešteničke službe“, kojom Luter pokazuje da nema predodređenosti na vršenje svešteničke službe „dovijeka“. Luter traži da „službenik ima prvenstvo pred drugima samo dok je u funkciji; jednom smijenjen, on je seljak ili gradanin kao i drugi“.⁴ Ovakvo iskazan zahtev smatramo da se može uputiti i „službenicima“ drugih ideologija.

Reformatorove teze su naišle na jednodušnu osudu papinstva. Bula Exurge Domine iz 1520. godine, kojom se osuduje 41 krivoverna teza, nije zaplašila Lutera, a takođe ni sudenje u Wormsu (iaško se neko vreme krio kod jednog plemića u Wartburgu).

Crkva u skandinavskim zamljama je na Luterove zahteve odgovorila autoreformacijom, a Crkva u Rimu kontrareformacijom. Protivreformacija je svoje najbolje tumače imala u kontemplativnim redovnicima Ignacija Lojole, koje je papa Pavle III 1540. godine proizveo u red.

Prošle su četiri godine otkako su Luterove teze osvanule na vratima crkve vitemberškog dvorca,⁵ a baskijski vitez Injiga Lojola je napustio svetovnu službu. Dani „sudbinskog iskušenja“ uverili su ga da snagu mača mora zameniti snagom biblijskih reči. Anno domini 1522. Ignacio je pošao stazama božjeg vitezova. Na putu mu je stajala Evropa, koja je želela crkvu bez „svetovnih atributa“. Lojola je, prevašodno, bio in actione contemplativus – čovek od akcije. Njegovi spisi, od kojih su najvažniji „Duhovne vežbe“ i „Konstitucije“, su praktična uputstva, pripreme za očišćenje duše (odnosno, poništavanje subjektiviteta) i stavljanje egzercitanta (učenika) „Duhovnih vežbi“ u službu Božiju, odnosno Pape, odnosno Crnog pape (voda jezuitskog reda naziva se General, ili Crni papa), a radi širenja katoličanstva „do na kraj sveta“.

Da bi, po Lojoli, čovek postao „sluga Božji“

— znači „pravi čovek“ — on mora doživeti unutrašnju maramorfozu, jer je „čovjek stvoren da Gospodina Boga svoga hvali, da ga štuje, da mu služi i da tako spasi svoju dušu, . . .“⁶ Ovim rečima Lojola postavlja cilj čoveku i ukazuje na telos njegove (religiozne) egzistencije. Na ovom mestu se jasno izražava šta je alternativa onom shvatanjem koje protestantizam izrazito vidi kao antropocentrim.⁷

Za narušavanje svetovnosti i povlačenje u dubine svoga bića, a radi pronalaženja svrhe sopstvenog postojanja, potrebna je veoma jaka volja. Po Lojoli, čovek treba da se potpuno očisti od svih naslaga svetovnosti da bi se tako očišćen mogao predati bogu, jer je on (bog) čovekov cilj. Takav nagovor na askezu i milosrde jest nagovor na sprovođenje samodestrukcije ličnosti.

Oduštajanje od imanentnog sveta, koji nosi u sebi more opipljivih, realnih prepreka, koje čovek mora savladavati da bi potvrdio svoje postojanje radi transcendentnog boga, koji je potencija i koji kao takav nije prepreka, jer je idealitet, a u „igris s mogućnostima čovjek može da se uzdigne iznad stvarnosti“, ali on, uprkos tom uzdižanju, živi u realnom svetu; jeste oduštajanje od egzistencije, ovde i sad, odnosno samoponištavanje.

Po Lojoli, duhovno preobraćanje egzercitanata postiže se bezpogovornim poštovanjem uputstava koje duhovne vežbe iznose. Kroz četiri nedelje učenik se upućuje na ispitivanje sopstvene duše. On mora otkloniti sve misli koje nisu milozvučne mozgu. Mora se oslobođiti svih emocija. Mora preispitati, u potpunosti, svoju savest. Mora ispaštati za grehe. Učenik najpre ispašta za grehe Andela, potom za prvorodni – paroditeljski, a tek onda za pojedinačne, odnosno sopstvene grehe. On mora ispaštati za učinjene grehe, ali i za one koji su u sferi potencije.

Iako očišćenje od grešnosti zauzima temeljno mesto u katoličanstvu, tu je osećaj greha – krivice institucionalizovan, pa time i u Lojolinom učenju ono nije samo njihova svojina. I druga učenja i vremena mogu ovu „metodičku uputu“ imati, manje – više, kao svoj atribut.

Lojola želi instrumentalizaciju redovnika. On pretvara samodestrukciju u konstrukciju. A takav proces nazivamo božjim inženjerinjam. On želi da članove svoga reda podredi samo jednoj ideji – služenje bogu i širenje katoličanstva.

Po Lojoli, put pretvaranja duše u sredstvo božje milosti ostvaruje se uz pomoć „tri duševne moći“ — memoria, intellectus i voluntas. Cilj ovakvog postupka jeste unifikacija mišljenja. „Neka se, dakle, ne dopušta da medu nama bude različitih mišljenja u naučavanju, bilo usmenom, u javnim propovijedima i predavanjima, bilo pismeno, u knjigama, koje se ionako ne smiju izdati bez odobrenja i pristajanja oca Generala. Dapaće, koliko je moguće, treba se kloniti i protivnih mišljenja o vodenju poslova koja su obično vrelom razdora i pogubna su za slogu srdaca.“⁸

Po Lojoli, da bi duša sebe konačno napustila potrebljeno je ukloniti „Sotoninu vojsku“. Onaj ko ima sposobnost, tj. ko ju je sebi pribavio, da razlikuje dobre od zlih duhova, ima neograničenu moć. Takvu sposobnost ima duhovni vodac reda — General. Od ove moći do izgarjanja zlih duhova na lomačama put je kratak. Prido-

bijanje ovih kompetencija od Katoličke crkve — Pape za Generala i njegove jezuite bilo je uslovljeno potrebom branjenja i širenja katoličanstva.

Jezuitizam se suprotstavlja ne samo protestantizmu, već i renesansi, čiji je najznačajniji predstavnik Leonardo da Vinči, koji je svoju antireligioznost i antimističnost najeksplicitnije izrazil u jednoj basni. U basni se priča o pacovu koji nije smeo da izade iz svoje rupe, jer ga je vrebala lasica, ali je našao neki mačak i pojeo lasicu. „A tad pacov, prinevši jedan deo svojih oraha Jupiteru na žrtvu, ponizno zahvali Njegovom Božanstvu, pa zatim izade iz svoje rupe da uživa u ponovo dobivenoj slobodi, ali ovu onog časa izgubi, zajedno sa životom u surovim mačkovim noštima i zubima.“¹⁰

Renesansa zapostavlja religiozne obrede i propovedi. Proizvod renesansnog duha je shvatjanje da se čitav čovekov život shvata kao molitva, a time joj se čovek ne mora svakodnevno posvećivati. Onaj ko traži danonoćnu molitvu, a to je jezuitizam, negira ovaj proizvod renesansnog duha, te mu se oštro suprotstavlja.

Lojola je znao da se bez jake vere u svoje principe i čvrste organizacije jezuitski red ne može održati. Isusovački red je organizovan na militarističkim principima. Jezuite je vodio General (Crni papa), a posle su dolazili provinciali, rektori, superiori (oni koji vode jezuitske škole i domove). Svi su oni od Generala dobivali široka ovlašćenja. Platonovim filosofijama je trebalo 30 godina da postanu filosofi, a jezuitskim učenicima 40 da postanu „jezuitski filosofi“, kada bi ulazili u čvrsto jezgro reda — professi quattuor votorum. Na čvrstinu reda je uticala procedura primanja u red. Lojola kaže: „... kao što se ne smije olako primati, isto tako se ne smije olako ni otpuštati, dapaće i teže...“¹¹ Danas jezuitski red broji oko 25.000 članova.

Za principe isusovačkog reda značajna su pisma koja je Lojola razmenjivao sa sveštenim i profanim licima i njegove misli — Sententiae (koje su prikupljene i štampane u knjizi *Thesaurus Spiritualis Societatis Iesu*, u izdanju Generalne Kurije isusovačkog reda u Rimu, 1953, str. 625-628), ali je, po nama, za razumevanje grupne prakse, odnosno isusovačkog praktičnog delovanja, potrebni upoznati isusovački obrazovni sistem — Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu. Jezuitski studij, pored osnovne obrazovanosti, odnosno pismenosti, obuhvata tri fakulteta: a) humanistički; b) filosofski i c) teološki.

SHEMATSKI PRIKAZ STUDIJA: »Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu«

I HUMANIORA (studij jezika i književnosti):

- Gramatika (izučava se 3 godine)
- Humanitas (izučava se 1 godinu)
- Retorika (izučava se 1 godinu)

II FILOZOFIJA (predaje se prema Aristotelu, 3 godine):

- Logika
- Filozofija prirode (s matematikom)
- Metafizika (s antropologijom i etikom)

III TEOLOGIJA (studij je trajao 4 godine):

- Sveti pismo (i hebrejski)
- Sholastička teologija (prema Tomi Akvinskome)
- Patrologija (Sveti Oci i povest Crkve)
- Moralka
- Crkveno pravo

Jedino su se veoma dobro obrazovani sveštenici (redovnici) mogli suprotstaviti sve jačem laiciziranju vere. Ono je dolazilo u prvom redu sa gradanskim univerzitetima, ali je postojalo i u samoj Crkvi, jer je u srednjem veku veliki deo sveštenstva bio neobrazovan. Osobito se neobrazovanostu isticalo nije sveštenstvo, a ono je bilo i najbrojnije i najbliže populusu, a time prvo na udar u jeretičkih ideja. Lojola je znao da se vera, pre svega, brani jakim dokazima, koji se ne mogu učvršćivati neznanjem, nego dubokom spoznajom i sposobnošću upotrebe te spoznaje — retorikom.

Jezuitski studij se nije uspeo odbraniti od institucionalizacije, a time ni od dogmatizma, ali je on, uprkos tome, obogatio evropsku baštinu. Po ovakvom studiju naučavali su i obrazovali se: Molier, Descartes, Montesquieu, Balzac, Voltaire, Tasso, Galileo, Calderon, a na dubrovačkom isusovačkom kolegiju obrazovao se i

Ruder Bošković, začetnik savremene teorijske fizike. Nesumnjivo je da Ratio Studiorum ima veliki značaj za evropsku kulturu, ali se ne možemo složiti sa ocem Lorandom Kilbertusom da RS »predstavlja našem dezorientiranom vremenu pravi izazov i putokaz u traženju rješenja«.¹²

Današnje vreme traži stručnjake, specijaliste za pojedine delove našeg materijalnog i duhovnog sveta. Ova specijalizovana zanimanja zahtevaju suženo, parcijalno, ali pri tom produbljeno obrazovanje. Logika samorazvitička duha našem vremenu ne dozvoljava vraćanje na širinu obrazovanja, vraćanje na Ratio Studiorum, na Septem artes liberales, ili na heleinstičko obrazovanje.

Obrasci (pa tako i pedagoško-didaktički) iz prošlosti mogu se preneti u sadašnjost, ali su oni ovde i sada neplodni, »jer, dok možete naćiniti kopiju neke antičke skulpture, kopiju antičkog stanja uma nije moguća. Sličnost ne može biti veća od one između krabuljne igre i stvarnog života«.¹³

Naše vreme jeste dezorientisano, u prvom redu zbog prevladavanja stvari nad vrednostima, zbog prevlasti tehničko-tehnološkog racionaliteta, koji se suštinski iskazuje kao antiracionalitet. Tehničko-tehnološki racionalitet je sistem koji se sâm razvija i koji kao takav čovek ne može kontrolisati niti zaustaviti, a on se onda može okrenuti i protiv njega.

Alternativa ovakvom stanju jeste spajanje specijalističkog i opštег obrazovanja. Tu, pre svega, mislimo na izgradivanje etičkih i estetskih kriterija kroz etiku, umetnost i estetiku.

Dobar je samo onaj vaspitno-obrazovni sistem koji kod slušaoca razvija slobodno mišljenje. Znači, onaj koji nije institucionalizovan i dogmatizovan.

Pošto je Lojola bio kontemplativan u akciji, to su njegove ideje najprimerenije dogadanju u svetovnosti. Sto je za duh kapitalizma protestantizam, to je za hegemonistički feudalizam Lojolin jezuitizam. On predstavlja idejno utemjeljenje osvajačkih pohoda Španije. Lojola u svojim »Konstitucijama« kaže: »Budući da je svrha i cilj sa kojim ide ova Družba prolaziti raznim krajevima svijeta u poslušnosti prema Vrhovnom namjesniku Krista Gospodina našega ili prema poglavaru te iste Družbe, te propovijedati riječ Božju, isповijedati, i služiti se prema poticaju milosti ostalim sredstvima kojim god bude moglo da se pomogne dušama.«¹⁴

U Paragvaju su duhovni konkivistadori 1609. godine stvorili »državu božju«, koja je postojala vek i po. Po nekim teoretičarima (Filep-Miller, M. Fasbinder, K. Dil), jezuitska država u Paragvaju je bila zasnovana na socijalističko-komunističkim principima. Nazivali su je »muzičkom državom«; po Filep-Milleru, jezuitski sveštenici su pesmom preveli indijansko pleme Gavarana na hrišćanstvo, ali i mač veoma često zna biti muzikaljan. Nazivali su je državom »religijskog socijalizma«, »Božjom državom« i sl.

Sam, koliko su se komunistička načela mogla ostvariti u državi u kojoj su samo jedni vladali – jezuitski sveštenici, naravno, ponekad i bićem; bivše poglavice su i dalje ostale u povlaštenom položaju i ponekad se bavile potkazivanjem, da bi položaje zadržale, a većina »božjeg naroda« je kulućila na »božjoj zemlji«.¹⁵

Država koja svoje postojanje temelji na manipulaciji idejama i ljudima i prisili nad ljudima i njihovim idejama, običajima, tradiciji, nije ništa drugo do autoritarna, a ona nužno mora propasti. Propada ili zbog spoljašnjih, kao što je slučaj sa jezuitskom državom, ili zbog unutrašnjih faktora, doduše samo zato da bi se transformisala u neki drugi oblik autoritarne države. Jer, autoritarna država postoji sve dok postoji autoritarno ponašanje medu ljudima, sve dok postoje »autoritarni karakteri«.¹⁶

Jezuitizam kao učenje i kao pokret proizvele su duhovno-svetovne prilike pozogn srednjeg veka. Jezuitizam kao metodologiju via purgativa (put čišćenja duše) proizvodi svako vreme koje se nije oslobođilo autoritarnog ponašanja. Abūsūs non tollit usum (zloupotreba ne ukida upotrebu) je latinska sentencija koja će biti aktualna sve dok se s tim ponašanjem ne raskrsti.

Lojolino učenje nije proširilo granice teologije. Ono je eklektički spoj hrišćanske tradiциje, religioznog misticizma ranog hrišćanstva, militarizma i volicionalizma.

On traži reafirmaciju evandeoskog hrišćanstva. On želi čoveka koji će biti ispunjen kategorijanskim strahom i drhtanjem. Lojola kaže: »Ne smijati se niti išta reći što bi pobudivalo na smijeh.«¹⁷

Ukazaćemo poštovanje Lojolinom istraživanju duše, njegovim psihanalitičkim studijama, koje je stvarao tri veka pre Frojda, ali će

mo još veće poštovanje iskazati smehu od koga egzercitantova duša uzmiče.

Da li bi se jezuitizam pojavio da nije bilo luteranstva? On bi se javio u onom trenutku čim bi Katolička crkva utvrdila da gubi prevlast u duhovnim i svetovnim pitanjima. Možemo čak tvrditi da bi se on mogao pojaviti, naravno ne u tom obliku, i da nije bilo katoličanstva.

Knjiga »Načela jezuita« je svakako dobar izazov za savremenog čitaoca, u prvom redu zato što omogućuje izvorno upoznavanje sa jednom idejom i pokretom koji je relevantan ne samo za zapadnoevropsku civilizaciju.

1. Kuno Fischer: *Geschichte der neueren Philosophie*, Heidelberg 1912, str. 139. (Preuzeto iz knjige *Marksizam i jezuitizam* Nikole Miloševića, biblioteka Prolaz, Beograd, 1986, str. 122.)

2. Jean Boisset: *Kratka povijest protestantizma*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985, str. 17.

3. Prodaja oprosta je u srednjem veku bila veoma rasprostranjena. Privikavajući narod na vjeronamjenu da se čak i budući gresi mogu novcem otkupiti, papat Lav X je od te »neekvivalentne razmene« skupio toliko novca da je sagradio velelepnu Crkvu svetog Petra u Rimu.

4. Boisset, citirano delo, str. 24.

5. Postoje protivurečna mišljenja za tvrdnju da su teze oglašene na vratima crkve vitenbrškog dvorca. Pogledati u K. Aland, *Luthers Thesenanschlag, Tatsche oder Legende* (Deutsches Pfarrblatt) 11/62; K. Honseleman, *Urfassung und Drucke der Ablastthesen Martin Luthers und ihre Veröffentlichung*, 1966.

6. Loyola: »Načela jezuita», str. 59.

7. Luter jeste za postavljanje čoveka u središte sveta, ali za takvo u kome će čovek – pojedinac biti okrenut Bogu, bez posrednika. »Protestantizam ne potvrđuje na prvom mjestu prava vjernika. On ne proklamira prava čovjeka. Naprotiv, on afirmira njegovo dužnosti, jer prava pripadaju bogu.« (Kratka povijest protestantizma, str. 9) Njegovo shvaćanje reformacije se razlikuje od shvaćanja njegovih tumaća.

8. Mirko Zurovac u predgovoru knjizi Søeren Kierkegaarda *Bolest na smrt*, Mladost, Beograd, 1980, str. 14.

I dalje kaže: »Stvarnost je na strani moći i oni koji nemaju moći žive u mogućnosti. Tako se gubi stvarnost.« str. 14.

9. Loyola: *Načela jezuita*, str. 138.

10. Leonardo da Vinči: *Il Codice Atlantico*, fol. 67, recto. To je predgovor Leonardova *Trattato della Pittura* koji je manifest oslobodilačke borbe slikara i slikarstva – umetnosti od paternalističkih stoga. Preuzeto iz knjige Dušana Nedeljkovića *Leonardo da Vinči, umetnik i estetičar*, Srpska akademija nauka, Beograd, 1957, str. 254.

11. Loyola: *Načela jezuita*, str. 135.

12. Ibid, str. 205.

13. Alfred North Whitehead: *Nauka i moderni svet*, Nolit, Beograd, 1976, str. 213.

14. Loyola: *Načela jezuita*, str. 141.

15. Za šire upoznavanje sa jezitskom državom u Paragvaju pogledati *Marksizam i jezuitizam* N. Miloševića, str. 101–143.

16. Šire pogledati u *Bekstvo od slobode* Ericha Fromma, Nolit, Beograd, 1983, str. 131–160.

17. Loyola: *Načela jezuita*, str. 70, uputstvo br. 80

stvaralački nemir

Miroslav Dudok: **GLUTINACIJA TEKSTA U SLOVAČKOM I SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU**, Naučne sveske, Obzor, Novi Sad, 1987.

samuel boldocki

Ako imamo na umu činjenicu da govorimo o usko stručnoj naučnoj knjizi, onda naslov ovog članka može izgledati prilično čudan, a ako, pak, uzimamo u obzir celu stvaralačku ličnost Miroslava Dutka, nećemo imati nikakvih dilema u ovom smislu. Dr Miroslav Dudok je autor više stotina jezičkih članaka i studija. Bavi se sintakškim i stilističkim problemima slovačkog i srpskoahravatskog jezika, tekstualnom lingvistikom, teorijom i praksom prevodenja, provučavanjem istorije vojvodanske slovakistike itd. On je i afirmisani pesnik. Pesme je počeo pisati još kao mlađi srednjoškolac i danas već ima nekoliko zbirki pesama, kao što su: *ody do basne* (Stepenice za pesmu), *Svetelny korbáč* (Svetleći bić), *Pečat* (Pečat), *Multo plus i Ruberoid*. Sastavio je i antologiju vojvodanske slovačke ljubavne lirike *Lásky bez ohlasu* (Ljubavi bez odjeka), autor je udžbenika za osnovnu školu, piše radio-drame itd. Polje interesovanja i delatnosti dr Dutka je zaista široko, tako da je ova njegova najnovija knjiga samo novi kameničić, istina, značajan, u bogatom mozaiiku njegovih stvaralačkih nemira.

Tekstualna lingvistika, kao i stilistika teksta, mlade su naučne discipline. Zato istraživač mora računati s određenim preprakama u obliku nedovoljne ili nejasne definicije pojedinih fenomena, kontradiktornih gledišta i sl., a već sama činjenica da je tekst na hijerarhijskom vrhu jezičkog sistema i da jezičke jedinice sa niže hijerarhijske razinе upravo na nivou teksta dobijaju krajnju informacionu i komunikacionu vrednost, dovoljno je provokativna za autore kao što je Miroslav Dudok. Kako tekst može da odredi značenje nižih, ali i vanjezič-

kih jedinica, možemo ilustrovati pomalo banalnim primerom. Postoji šaljiva pričica, u kojoj pastir, izgubivši ovce, zove s brda na brdo: »Susede, jesli li video moje ovce?«, a ovaj mu tih i nezainteresovano odgovara: »Ts!«. Dakle, običan pokret jezikom u datom dijalogu ima vrednost informacije čak dveju rečenica: *Ni sam video ovce i Tvoje me ovce uopšte ne interesuju*.

Dudok je iz kompleksne problematike tekstualne lingvistike odabrao parcijalnu i, na prvi pogled, nepričuvenu temu: *Glutinacija teksta u slovačkom i srpskoahravatskom jeziku*, dakle, jednostavno rečeno, spajanje rečenica u kontekst u slovačkom i srpskoahravatskom jeziku. No, u praksi autor je postavio kompleksnije ciljeve, između ostalog, »dati teoretski okvir problematike koja se u stručnoj literaturi naziva tekstualna lingvistika, lingvistika teksta, nadrečenična sintaksa ili hipersintaksa koja obuhvata i oblast tekstualne lingvistike«, a samo drugi deo rada posvećuje »konkretnoj tekstolingvističkoj analizi glutinacije, kao jednom od mikrosistemata teksta koji se javljaju u stvaranju teksta« ne zanemarujući pri tome ni pragmatične ni pedagoške zahteve istraživačkog rada.

Knjiga se sastoji od četvrnaest rasprava. Pošle tri uvodne (*Uvod* (Uvod), *Textový korpus a jeho spracúvanie* (Korpus teksta i njegova obrada), *Ciel práce (Cíl rady)*) dolaze članci teoretske orientacije (*Konštituovanie textovej lingvistiky, pojem textu a jeho výstavba* (Konstituisanje tekstualne lingvistike, pojam teksta i njegova struktura), *Od jazyka reči k textovej lingvistike a štýlistike textu* (Od jezika i govora ka tekstualnoj lingvistici i stilistici teksta), *Vnútrotextový rámc v teórii textu* (Unutartek-